

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Миглена Илиева Николчина по участието на гл. ас. д-р Силвия Емилова Борисова – Спасова в обявения конкурс (ДВ, бр 67/28.07.2020 г.) за заемане на академичната длъжност „доцент“ по професионално направление 2.3. Философия (Естетика) за нуждите на Секция „Култура, естетика, ценности“, ИФС – БАН.

В обявения конкурс за доцент по професионално направление 2.3. Философия (Естетика) за нуждите на Секция „Култура, естетика, ценности“, ИФС – БАН има един кандидат - гл. ас. д-р Силвия Емилова Борисова – Спасова, Секция „Култура, естетика, ценности“, ИФС – БАН.

Силвия Борисова е активен член на научната общност, член на Съюза на учените в България и на Българското философско общество. Тя има многобройни и разнообразни организационни изяви, богат преподавателски опит и плодотворна редакторска, експертна и консултантска дейност. За конкурса Силвия Борисова е представила една монография - *Естетика на тишината и мълчанието* (2019), както и студии и статии на български и английски език в реномирани научни издания. Тя е също така авторка на публикации с научно-популярен характер, както и преводачка на хуманитарна и художествена литература.

Основно място сред тези публикации заема монографията *Естетика на тишината и мълчанието*, която в редица отношения е продължение и конкретизация на размишленията ѝ, намерили място в предишната ѝ монография (базирана на доктората ѝ) *Граници на естетическото съзнание* (2017). Конкретната насока, която това продължение избира – да се аргументират тишината и мълчанието като нови естетически категории - е провокирана, както посочва авторката, от налагащото се присъствие на тишината и мълчанието като аспект, похват и особен вид материалност в инструментариума на съвременното изкуство. Това присъствие според авторката не е достатъчно осмислено естетически и теоретически в двойната си обективна (като тишина) и субективна (като мълчание) изявеност. Задачата да се попълни тази липса определя двете основни тенденции, които се преплитат в изследването ѝ – едната е водена от стремежа да бъде фокусирано то върху практиката на изкуството на 20 и 21 век, а другата е по-скоро разпръскваща се към различни времена и култури, които позволяват наслагване на множество теоретични перспективи. Това обяснява богатството, но, бих казала, е част и от очарованието на тази книга, която разчита на една изключително пъстра ерудитска палитра, развежда ни сред някои от най-екзотичните и далечни предели на естетическото, но във всичко това успява да подчини интердисциплинарния подход на една достатъчно събрана философска методика.

Все пак нека подчертая и това: изследователският усет на Борисова може би я е насочил към област, която ще се разраства и все повече ще добива актуалност. Сред предстоящите да излязат книги се натъкнах на *Aesthetic Apprehensions: Silences and Absences in False Familiarities* (Lexington Books, February 15, 2021), сборник, който вижда задачата си чрез тишината да разбие клишираното ни възприятие на изкуствата: задача, която изследването на Борисова също си поставя.

Двойната обусловеност – от размишлението и преживяването, както точно формулира в предговора към книгата Иванка Стъпова - предопределя композицията на изследването. На пръв поглед самото съдържание сякаш следва метафорични „пътека“ (за да го кажа с термин на Борисова), доминирана от лирически фигури: метафори, анафори, алитерация, ритъм, който разбира се разчита на паузи... Тази лирическа конфигурация обаче се базира на внимателна философска последователност – тръгвайки от постановките в предишната книга на Борисова за „естетическото съзнание“, изследването върви от общото (философското) през особеното на естетическото към феноменологията на тишината и към конкретните ѝ проявления в изкуството.

Ако единият подтик за изследването на Борисова е начинът, по който изкуството от последните стотина години включва в себе си тишината, другият е осмислен от нея като противодействие на медийния шум, ускорението и информационния боклук на съвременната епоха. Отстояването на мълчанието и тишината като негативност се конципира като противодействие и „опазване на ценностната човешка оцялостеност“ (22). Този тип оценностяване на тишината, начинът, по който в изследването присъстват земята, градината и други подобни понятия; архаизиращата тенденция в концептуалния апарат и в самия език издават силно хайдегерианско присъствие, при все че експлицитно авторката обвързва аргументацията си с множество други автори от Кант до Сюзан Зонтаг. Това е ясно артикулиран избор в лицето на

„въпросите за края на изкуството (Хегел, Данто), за края на философската естетика като самозаявила се автономна област (Адорно), за края на класическите естетически категории (Фр. Шлегел, Адорно, Лиотар – края на красивото, края на възвишено по линията Е. Бърк – Кант; изоставянето на някаква закостеняла структура като стара кожа).“ (27)

За да цитирам Делюз, на когото задават този въпрос, „смърт няма, има убийства.“ Именно в логиката на това питане и, така да се каже, на предотвратяване на убийството, Борисова се обръща към аксиологическата теория на съзнанието като она обяснителен механизъм, който позволява запазването на класическите естетически категории, изпълвайки ги с ново актуално съдържание. Оттласвайки се оттук, тя поема по „пътеките“ на търсения, които във всеки момент носят отпечатъка на индивидуалния ѝ почерк, който при това във всяка от шестте глави на изследването се променя – от философската аргументация към лирическата импресия, която взема връх в последните страници на книгата. Така в първите глави се съпоставят философски, културни, религиозни перспективи към мълчанието и тишината, които

след това се пренасят в конкретни анализи, включително на творби от последните години.

При богатството и разнообразието на източниците, на които се позовава Борисова, дребнаво би било да се говори за липси. Все пак ще посоча някои. Липсата на Гастон Башлар ми изглежда странна не толкова поради това, че е описван като „философ на мълчанието и тембъра“, колкото поради това, което виждам като сродство на стила на философското размишление между него и Борисова. Джон Кейдж е сред авторите, които Борисова разглежда – и наистина, трудно бихме могли да си представим подобно изследване без него. Липсва обаче позоваване на собствените му лекции и писания. Най-сетне сред модернистите Вирджиния Улф още от първия си роман *Далечно плаване* си поставя като задача да със средствата на езика да изрази мълчанието, тишината, онова, което не се казва...

Това са само пожелателни бележки, може би за бъдеща работа, ако Борисова реши да продължи с тази тема. Във всички случаи трябва да се изтъкне иновативния характер на нейната монография, нейната актуалност, богатството на идеи и оригиналността на подхода. Публикациите ѝ във философската периодика имат същите качества, като специално бих изтъкнала „Абсолютна метафорология“ ли е „абсолютната митология“? Мостът между Лосев и Блуменберг“ – един поглед, който за мене беше изключително интересен.

В заключение: на основата на приносния характер на трудовете на Силвия Борисова и като се позовавам на нейните ярки изяви в различни сфери на нашия научен живот предлагам на уважаемото научно жури да присъди на гл. ас. д-р Силвия Емилова Борисова – Спасова длъжността „доцент“ по професионално направление 2.3. Философия (Естетика) за нуждите на Секция „Култура, естетика, ценности“, ИФС – БАН.

12.12.2020

проф. д-р Миглена Николчина